

1. Bazar riski

Bu sənəddə başqa cür nəzərdə tutulmadığı halda Yapı Kredi Qrupunun bazar riski Təlimatda açıqlandığı kimi "Yapı Kredi Bank Azərbaycan" bankına şamil olunur.

3.1 Limitin monitorinqi / nəzarətdə saxlanması

Aşağıdakı sistemlər daxili və xarici qaydalara riayət olunmasını və əlaqədar riskin nəzərə alınmasını və göstərilməsini təmin etmək üçün yaradılmışdır. Bundan başqa, sözü gedən riskin monitorinqini aparmaq (monitorinq funksiyası) üçün məsul bölmə/şöbə aşağıda göstərilmişdir:

Risk/Limit kateqoriyası	Sistemlər	Monitoring funksiyası
İstiqraz pozisiya limitləri	Excel	Excel
XV üzrə pozisiya limitləri	Excel	Excel
Likvidlik limitləri	Excel	Excel

3.2. Tədbirlər – Bazar riski limitinin izafiliyi

Pozisiya limitində hər hansı izafilik onun idarə olunması üçün aşağıdakı proseduru nəzərdə tutur:

Əgər izafilik limitin 10%-i civarında olarsa: bankın Risk idarəetmə şöbəsi APIOK-nə (Aktivlər və passivlərin idarə olunması komitəsi) sözü gedən izafilik barədə məlumat verməli və onun müvafiq səbəblərini ətraflı şəkildə izah etməlidir. Risk idarəetmə şöbəsi izafiliyə səbəb olmuş pozisiyanı növbəti 5 iş günü ərzində idarə etmək üçün müvafiq səlahiyyəti kassa əməliyyatları şöbəsinin rəhbərinə həvalə edə bilər.

Limitin 10%-dən çox hər hansı izafilik və ya 5 iş gündündən çox müddət ərzində tənzimlənməmiş izafilik üçün APIOK riskin idarə olunmasını əvvəlcədən analiz etməklə həmin izafiliyi təsdiq etməlidir. Kassa əməliyyatları şöbəsi tərəfindən Risk idarəetmə şöbəsi ilə əməkdaşlıq şəraitində APIOK üçün hazırlanmalı olan sənədlərdə aşağıdakılardır:

- Strategiya ilə bağlı izafiliyin səbəbləri
- Limit izafiliyinin vaxt müddəti
- Strategiya ilə bağlı gözlənilən mənfəət norması
- Tələb olunduğu halda yeni stop-loss limitinin tərifi

Limit izafiliyinə səbəb olacaq hər hansı əməliyyat üzrə kassa əməliyyatları şöbəsi Risk idarəetmə şöbəsi ilə əməkdaşlıq şəraitində izafiliyin əvvəlcədən təsdiqlənməsi məqsədilə APIOK və İdarə Heyətinin üzvləri üçün təhlil hazırlamalı və izafiliyin səbəbləri və ümumi vaxt müddəti orada göstərilməlidir.

3.3. Bazar riski limitləri– Tətbiq, Təsdiq və Hesabat Prosesi

- Bazar riski limitləri ildə bir dəfə İdarə Heyəti tərəfindən APIOK üzvlərinin müsbət rəyi əsasında təsdiqlənir.
- Bazar riski bölməsi müvafiq limitləri qəbul edir və Limitlər və Məhsullar adlı Qaydalar Toplusunun yeniləşdirilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.
- Artım bankın ümumi risk profilini dəyişdirmədiyi halda APIOK limit artımlarının təsdiq olunmasına görə məsuliyyət daşıyır.

3.4. XV üzrə Biznes

Xarici valyutanın struktur riskine bütün aktivlər və passivlər, o cümlədən balansa daxil edilməmiş öhdəliklər və səhmlərə sahiblik və əmlak kimi faizsiz həssas məsələlər daxildir. Kassa əməliyyatları şöbəsi hər hansı digər qanunvericilik tələbi (Struktural XV) ilə əlaqədar XV riskini də ayrılmış limitlər çərçivəsində idarə etməlidir. Xarici valyutanın struktur riskine nəzaret olunmalı və onun haqqında gündəlik əsasda məlumat verilməlidir. Xarici valyutanın struktur riski ilə bağlı limitlər qurum daxilində İdarə Heyəti və kənar təşkilat kimi yerli tənzimləyici qurumlar (Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı) tərəfindən müəyyənləşdirilir, kassa əməliyyatları və risk idarəetmə şöbələri müəyyənləşdirilmiş limitlərə riayət olunmasına görə məsuliyyət daşıyırlar.

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” bankının 2010-cu il üzrə Kredit Siyasəti

Giriş...

- Bu sənəddə ehtiva olunan qaydalar daxili kredit prosedurlarının əvəzedicisi kimi hesab edilməməlidir, məqsəd isə aşağıdakılardan ibarətdir:
 - "YapıKredi" bankının kommersiya fəaliyyətində diqqətlə nəzərə alınmalı olan ümumi Kredit Siyasetləri haqqında 'strateji prinsip'i təmin etmək
 - 2010-cu ildə diqqətin cəmləşdirilməli olduğu sahələrin daha yaxşı müəyyənləşdirilməsi məqsədilə "YapıKredi" bankının kredit portfelinin əsas xarakteristikasını təqdim etmək
 - 2010-cu il ərzində inkişaf üzrə spesifik sektorlar, segmentlər və məhsullar haqqında əsas mesajları vermək
 - 2010-cu ilin Büdcə hədəfləri və artım proqnozları haqqında ümumi göstəricilərin mübadiləsini apararaq əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş hədəflərə nail olmaq üçün etibarlılıq və sabitliyi təmin edən 'qarşılıqlı anlaşma' konsepsiyasının işləniləb hazırlanmasına kömək etmək
- Bu prinsipin effektiv icrası "YapıKredi" bankının məqsədi olmalıdır
- Xüsusən, Bazel-II tələblərinin yerinə yetirilməsi kredit riskinin idarə olunması işlərində prioritet kimi nəzərdə tutulmuşdur.

2

GÜNDƏLİK ...

1. Kredit Riski Siyasetinin başlıca aspektləri

2. Kreditləşdirmə əməliyyatları ilə əlaqədar direktiv göstərişlər

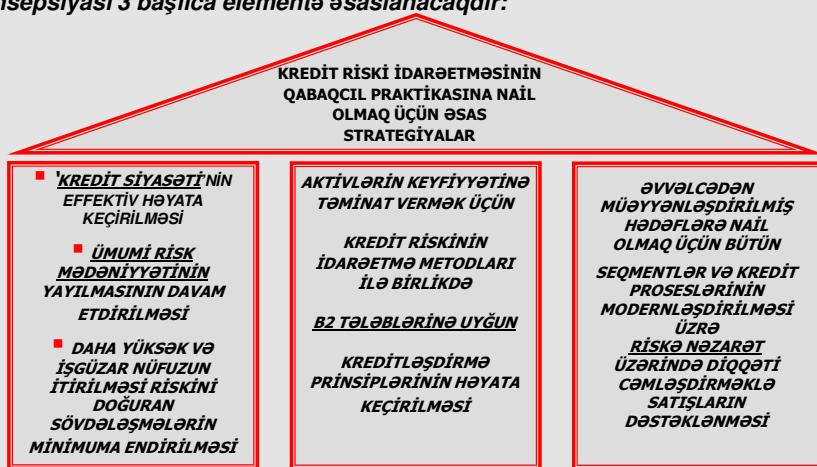
3. Bazel-II tələblərinə uyğunluq

3

Kredit Riski Siyasetinin əsas elementləri

"YapıKredi" bankının "kredit riski idarəetməsində qabaqcıl praktika" üzrə konsepsiyası 3 başlıca elementə əsaslanacaqdır:

2010-cu il üzrə Kredit Siyasetinin başlıca aspektləri

ÜMUMİ STRATEGİYALAR

- Kredit Siyasetinə dair direktiv göstərişlərin effektiv icrası
- Portfelin **daha az riskli** sektorlar istiqamətində diversifikasiyası
- Qanunla müəyyenləşdirilmiş hədləre ciddi riayet etməklə böyük Qrup təsirlərində təmərküzləşməye yol verilməməsi
- Daha optimal qiymət şkalalarına malik** məşterilər üzərində diqqətin cəmləşdirilməsi
- Olduqca böyük risklərə^(*) yol verilməməsi
- Ayırmaların** yerli qaydalara uyğun olaraq Kredit və Risk idarəetməsi əsasında hesablanması (YKB Qrupunun tələblərinə uyğunluğun təmin olunmasına sey göstərilməsi)
- Fərdi qaydada borc verilməsi** sahəsində potensial öhdəlik pozuntularına xüsusi diqqət yetirilməsi

(*) "yüksek riskli və ya işgūzar nüfuzun itirilməsi riskli" kimi hesab olunan eməliyyatlar, yol verilməməli olan əsas təmərküzləşmə riskli sahələr və sektorlar 2010-cu il üzrə Kredit Siyasetində etraflı şəkildə göstərilmişdir.

TƏDBİRLƏR

- Şigorta** proseslərinin modernləşdirilməsi
- Monitoring** proseslərinin müəyyənləşdirilməsi
- Pul vəsaitlərinin inkassasiyası** işlərinə diqqətin cəmləşdirilməsi
- Korporativ, kommersiya və KOM seqmentləri üzrə **qiymətləndirmə cədvəli modelinin** həyata keçirilməsi
- Müvafiq kredit təklifi sisteminin yaradılması
- Kredit kartları və istehlak borcları üzrə **qiymətləndirmə cədvəli modelinin** həyata keçirilməsi
- Məntiqi hesablayıcı cihazın** tətbiq olunması
- Pul vəsaitlərinin geri qaytarılması** haqqında təsdiq seviyyəlerinin modifikasiyası
- Kreditin yeniləşdirilməsinə və kreditin ödənilmə müddətinə ciddi nəzarət olunması

Sənaye sektorlarının təsnifikasi

GÖZLƏNİLƏN FƏALİYYƏT GÖSTƏRİCİLƏRİ

Mənbə: YKB-nin 2010-cü il üzrə yatırım sektorunun təhlili

Yüksək göstərici	Sabit göstərici	Zəif göstərici
Dağ-mədən və Kərkəs işləri Ağac və Ağac Memulatları Kimiyyəti Mehşullar – Sintetik liflər Məşin-mexanizmlər və Avadanlıqlar Avtomatlaşdırılmış texnika – Naqliyyat vasitələri Mebel – Mebel İavazimətləri Kommunal xidmətlər (Elektrik enerjisi – Qaz – Su) Naqliyyat – Kommunikasiya Tikinti Topdan satış – Pərakəndə satış – Brokerlik Turizm	Ərzaq-İçki-Tütün Toxuculuq məhsulları Kağız istehsalı-Çap olunan materiallar- Naşriyyat Kauçuk və plastik kütə memulatları Emal olunmuş metallar Elektrik – Optika cihazları Kend təsərrüfatı-Meşəçilik-Baliqçılıq Maliyyə Qurumları Daşınmaz əmlak agentlikleri və Biznes xidmətləri Müdafə-Sosial müdafiə qurumları Şəhər-Təhsil-Diger sosial xidmətlər Şüşə-Sement-Keramika	Deri və dəri məmulatları Emal olunmuş neft məhsulları- Yanacaq-Kömür Paslanan metallar Radio və Televizor istehsalı Geyim və paltarlar
YÜKSƏK GÖSTƏRİCİLƏR	SABIT GÖSTƏRİCİLƏR	ZƏIF GÖSTƏRİCİLƏR
<ul style="list-style-type: none">■ ÜDM-in inkişaf dinamikasından daha yaxşı inkişaf■ İxrac imkanının artırılması■ XBL-nin cəlbediciliyinin artırılması■ Balanslaşdırılmış daxili və xarici satışlar	<ul style="list-style-type: none">■ ÜDM-in inkişaf dinamikasına riyət olunması■ Orta ixrac meyli■ Orta XBL cəlbediciliyi■ Satışlarda orta balans (ixrac / daxili)	<ul style="list-style-type: none">■ Zəif inkişaf göstəricisi■ Azalan/mahdudlaşan ixraclar■ Zəif XBL cəlbediciliyi

GÜNDƏLİK ...

1. Kredit Riski Siyasetinin başlıca aspektləri

2. Kreditləşdirmə əməliyyatları ilə əlaqədar direktiv göstərişlər

3. Bazel-II tələblərinə uyğunluq

GÜNDƏLİK ...

Credit Policy 2010
Strictly Confidential

1. Kredit Riski Siyasetinin başlıca aspektləri

2. Kreditləşdirmə əməliyyatları ilə əlaqədar direktiv göstərişlər

3. Basel-II tələblərinə uyğunluq

 Koç UniCredit

7 Yapı Kredi

GÜNDƏLİK ...

Credit Policy 2010
Strictly Confidential

1. Kredit Riski Siyasetinin başlıca aspektləri

2. Kreditləşdirmə əməliyyatları ilə əlaqədar direktiv göstərişlər

3. Basel-II tələblərinə uyğunluq

 Koç UniCredit

7 Yapı Kredi

Yüksek riskli / işgüzar nüfuzun itirilmesi riskini doğuran saheler⁽¹⁾

■ İri-hacmli / Birdefelik ödənişler

İri-hacmli / birdefelik ödənişli kreditler heç bir aralıq ödənişler və ya qeyri-maddi aralıq ödənişler olmadan müeyyenləşdirilmiş ödəniş müddəti arzində birdefelik iki ödənişə əsaslanan uzun müddəli kreditləre şamil edilir. 12 aya qədər olan qısamüddəli kreditlər və 3 və ya 6 aylıq dövri ödənişlərdən ibarət kreditlər İri-hacmli / Birdefelik ödənişli əməliyyatlar kimi hesab olunmamalıdır.

(Müntəzəm illik ödənişler ilə uzunmüddətli kreditler "birdefelik" kimi hesab edilməmelidir).

■ Məktəbler ve təhsil müəssisələri

Bu, ibtidai məktəblər, orta məktəblər, universitetlər və bu müəssisələrlə bağlı özel hazırlıq kurslarına aiddir. Digər özel kurslar (xarici dil, sürücülük vəsiqəsi, hobbi kursları və s. kimi) üçün kreditlər müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq olunmalıdır.

Məktəblər və təhsil müəssisələri üçün Çek kitabçalarının, Trio kartlarının, Metro kartlarının və Biznes kartlarının verilmesi müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq edilməklə mümkün olacaqdır.

■ Xəstəxanalar ve sehiyyə müəssisələri

Bu, "stasionar xəstələr" i müalice edən müəssisələrə aiddir. Sehiyyə ilə əlaqədar digər müəssisələr (maqnit rezonans mərkəzləri, diaqnostika laboratoriyaları, tibbi avadanlıq təchiz edən şirkətlər, apteklər və s. kimi) müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq olunmalıdır.

Xəstəxanalar və sehiyyə müəssisələri üçün Çek kitabçalarının, Trio kartlarının, Metro kartlarının və Biznes kartlarının verilmesi müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq edilməklə mümkün olacaqdır.

■ Təkinti-inşaat

Dasınmaz əmlak sahəsində vasitəcilik biznesi ilə məşğul olan fiziki şəxslərin ev və nəqliyyat vasitəsi ilə bağlı kreditlər üzrə erizələri onların özürünün şəxsi ehtiyacları üçün təqdim edildiyi təqdirdə müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq olunmalıdır.

Yüksek riskli / işgüzar nüfuzun itirilməsi riski olan sahələr⁽²⁾

■ KiV sektoru üçün kreditlər

Bu, yerli və ya milli səviyyədə TV/Radio verilişləri sahəsində fəaliyyət göstərən, qəzetlər, jurnallar çap edən, internet verilişləri hazırlayan şirkətlərə aiddir.

Kino filmlərin istehsalı, elanlar və reklam materiallarının və reklam lövhələrinin hazırlanması ilə məşğul olan digər şirkətlər üçün kreditlər müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq oluna bilər.

■ Yeni müəssise

Yeni müəssisə anlayışı eyni biznes sahəsində çalışan eyni qrup/sahibkarlar tərəfindən yeni bir şirkətin yaradılmasından ibarət olmamalıdır. Eynilə, şirkət növlərində deyişikliklər də yeni müəssisə kimi hesab edilməyəcəkdir. Fərqli sektorda fəaliyyət göstərən yeni şirkət onun sahiblərindən asılı olmayaq yeni müəssisə kimi hesab edilməlidir (*).

(*) Əgər aparıcı şirkət kredit limitinə malikdirsə və korporativ zəmanət verirsə, o halda fərqli sektorda fəaliyyət göstərən yeni şirkət yeni müəssisə kimi hesab olunmamalıdır.

Yeni müəssisələr üçün Çek kitabçalarının, Trio kartlarının, Metro kartlarının və Biznes kartlarının verilmesi müvafiq səlahiyyətli şəxs səviyyəsində təsdiq edilməklə mümkün olacaqdır.

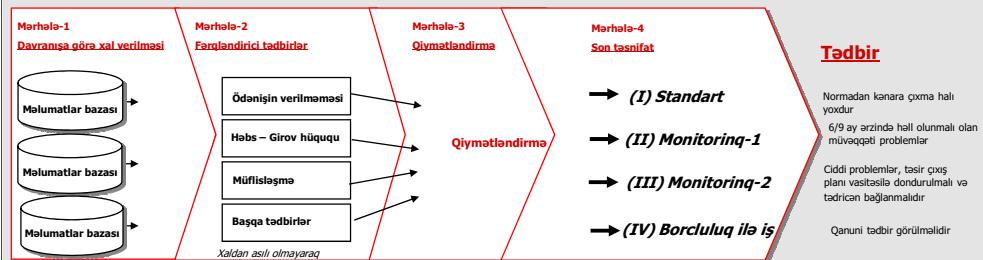
Yeni müəssisə üzrə kreditlər Region səviyyəsində tərəflər üçün "icbari xarakterli rəy" əsasında təsdiq oluna bilər.

Monitoring prosesi

- Bank üçün borcun geri ödənilməsi variantlarının dəyərinin maksimuma çatdırılmasında zəruri tədbirləri yerinə yetirmək məqsədilə riskli müştərilərin ilk mərhələdə müəyyənləşdirilməsi Monitoring prosesinin əsasını təşkil edir.

- Monitoring prosesi aşağıdakı kimidir:

- Monitoring müvəqqəti və daxili təsnifatdır və sıfırışçıyə və ya her hansı 3-cü tərəfə açıqlanmamalıdır.

Monitoring prosesi

- Sektor araşdırılmalarına və/ya bazardan əldə edilmiş kommersiya məlumatlarına uyğun olaraq müştəri riskli hesab olunursa, o halda bu müştəri nəzaret olunan müştəri kimi təsnif edilməlidir.

- Kredit portfelinin yoxlanılması il ərzində riskli iqtisadi fəaliyyət və müştərilərin XV ilə bağlı riskli mövqeyi ilə əlaqədar həyata keçirilməlidir.

- Nəzaret olunan müştəri kimi təsnif olunan müştərilər üçün mövcud risk səviyyəsinin artırılmaması mühüm əhəmiyyət kəsb edir belə ki, struktur dəyişikliyi baş verdiyi halda (cari qaydaya uyğun olaraq) eləvə kreditlər yalnız Kredit Şöbəsinin icbari xarakterli rəyi əsasında verilə bilər.

- Kredit restrukturizasiya edilməsi bölməleri Etibarsız Kredit bortcluları kimi təsnif olunan müştəriləri idarə edirlər. Etibarsız Kreditlərin təsnif olunması adətən müştərinin ödəniş qabiliyyətinin ciddi surətdə pişəşmeye görə tələb edilir. Bu proses və her hansı gələcək inkişaf Direktorlar Şurası tərəfindən borcluluq ilə iş üzərində səlahiyyət verilən daxili qurum (Baş ofis, Kredit komitəsi, Direktorlar şurası) tərəfindən tənzimlənir.

Korporativ / Kommersiya / Maliyyə qurumları üzrə əsas prinsiplər

"Korporativ/Kommersiya Kreditləşdirməsi" üçün əsas prinsiplər

- Verilmiş işçi kapital kredit məbləği şirkətin dövriyyəsinə mütənasib olmalıdır;
- İxracla əlaqədar labüb XV axınları ilə əlaqədar XV ile nominal dəyeri müəyyənleşdirilən ixrac kreditləri verilmeli, ixrac öhdəlikləri əsasında yaranan vergi cərimələrinə yol verməmək üçün müştərinin əvvəlki icra göstəriciləri dikkətlə təhlil olunmalıdır.
- Borcun ödənilməsinin ikinci mənbəyi kimi girov formasında zəmanətlər yüksək risk kateqoriyası yarandığı halda alınmalı olan likvid və asanlıqla realizə olunan aktivlər (nağd pul, qısamüddətli dövlət istiqrazları, asanlıqla satılan əmlak üzərində girov hüququ) ilə birlikdə müvafiq surətdə qiymətləndirilmelidir;
- Filiallar ödəniş tarixində cari kursun etibarlılığına nəzarət etməli və onu müvafiq surətdə yeniləşdirmelidir.
- Kreditlərin zəmanətləri və yüklülüklerin sorğusu hesab olunan əmlakların ekspertizası hər il yeniləşdirilmelidir.
- Digər banklarla eyni şərtlərə əsaslanan şəxsi zəmanətlər və çarraz şirkət zəmanətləri daxil olmaqla bütün girov formalı zəmanət növlərinin nəzərə alınması tövsiyə olunur.
- Ən azı Baş İdare səviyyəsində təsdiq edilməli olan maliyyələşdirməyə başlanılmalıdır.
- Kreditin bölünməsi onun əsasını təşkil edən riskə uyğun olaraq tənzimlənmelidir.
- Qrup daxili əməliyyatların maliyyələşdirilməsinə yol verilməmelidir. Eyni qrup daxilində borcalanlar sıqorta prosesi zamanı aydın surətdə müəyyənleşdirilməli və əlaqədar zəmanətlər bütün qrup şirkətləri üçün eyni növü olmalıdır.

"Korporativ/Kommersiya Kreditləşdirməsi" üçün əsas prinsiplər

Credit Policy 2010
Strictly Confidential

- Xarici ölkələrdə yerləşən fiziki və ya hüquqi şəxslərə verilən kreditlər üçün zəmanət olmadan kreditin verilməməsi və daxili hüdüdlarda yerləşən zəmanətin alınması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Filial səviyyəsində olan (icbari xarakterli rəy olmadan) kreditlər üçün daxili hüdüdlarda yerləşən zəmanətlər alınmalıdır. İcbari xarakterli rəy verən qurumun sərençamında olan kreditlər səlahiyyətli qurumun rəyinə uyğun olaraq verilir. Kredit alanların, qrantların və girov verənlərin ümumi kredit və girov müqaviləsində yazılın ünvanları etibarlı ölkədaxili ünvan olmalıdır.
- Digər bir bankın kreditinin bağlanması üçün şirkətlərə kommersiya kreditlerinin verilməsi praktikasına filial səviyyəsində (icbari xarakterli rəy olmadan) icazə verilmir.*
- Yeni qarşı tərəflər (kontragent) üçün digər bir bankda kreditin tam əvəz olunmasına icazə verilməməlidir. Mövcud müştərilər üçün oxşar əməliyyatlar ən azı Baş Ofis səviyyəsində təsdiq olunmalıdır.
- Digər bir bankdan alınaraq istifadə olunmalı kreditlər ilə elaqədar UMZ-lərin müştərilərin xeyrinə verilməsinə filial səviyyəsində (icbari xarakterli rəy olmadan) icazə verilmir.*
- İKT-lər (ixrac kredit təşkilatları) tərəfindən ixracla bağlı kreditlərə verilən zəmanətə və ya İKT-lər tərəfindən zəmanət verilən kreditlərə və İnvestisiya/İnkişaf Bankları tərəfindən verilən investisiya kreditlərinə uyğun surətdə UMZ-lərin verilməsi ödəniş tarixi və məbləğə uyğun olaraq müvafiq səlahiyyətli qurum səviyyəsində təsdiq olunmalıdır.

* Filialların hələ kredit limiti vermək səlahiyyəti yoxdur.

16

"Maliyyə Qurumları" üçün əsas prinsiplər

Credit Policy 2010
Strictly Confidential

Beynəlxalq maliyyə qurumları üçün:

- Əsas diqqət daha böyük beynəlxalq və ya hökumət (sponsorluq edən) bankları üzərində cəmləşdirilməlidir
- MQ portfeli böyük təsirlər və əvvəlcədən müəyyənləşdirilən itki meyarları əsasında xüsusi işçi qrup tərəfindən yoxlanılmalı və müşahidə olunmalıdır.
- Bazarın inkişafı yaxından müşahidə olunmalı, tədbirlər planı müvafiq surətdə nəzərdən keçirilməlidir.
- Hesablaşma riskinin subyekti olan qarşı tərəflər üçün ödəniş limiti verilməlidir:

Hesablaşma riski elə bir riskdir ki, qarşı tərəf gözləniləndiyi kimi müqaviləyə uyğun olaraq ona zəmanət vermir və ya onun dəyerini nağd pulla ödəmir. Hesablaşma riski hesablaşma tarixində öhdəliyin pozulması və iki tərəf arasında hesablaşmadada hər hansı vaxt fərqləri ilə bağlı risk ola bilər.

Daxili maliyyə qurumları üçün:

- Qarşılıqlı anlaşma prinsipi mövcud olan yerində əlaqələrə (münasibətlərə) dəstək verilməlidir

17

"Layihənin maliyyələşdirilməsi və UM kreditlərin verilməsi" üçün əsas prinsiplər

Credit Policy 2010
Strictly Confidential

- Hər bir layihə üçün "maliyyə planı" təklif olunmamışdan önce müştəri ilə müzakirə edilməli və aydın razılıq əldə olunmalıdır. Kreditlər vasitəsilə bələ layihələr üçün ilkin kömək təmin edilməlidir.
- Cari maliyyə durumu geləcək icraya dəstek vermək üçün adekvat olmalı, Layihənin maliyyə (LM) məsələləri və UM investisiyalar üzrə gərginlik təhlili aparılmalıdır.
- Nağd pul axını proqnozları istifadə və ödəniş müddətlərinə uyğun olaraq təhlil edilməli və nəzərdən keçirilən hər hansı vaxt anında heç bir neqativ kassa qalığı baş verməməlidir (eyni qayda icarə işlərinə də tətbiq olunur).
- LM və ya bələ UM investisiyalar üzrə Paket yanaşma (bir sıra müxtəlif xidmətlərin müştəriyə eyni vaxtda təklif olunması) həyata keçirilməlidir.
- LM və UM investisiya kreditləri baza aktivlərinə dair zəmanətlə əhatə olunmalıdır.
- Layihənin istismar müddətinin müəyyənləşdirilməsi və nəzarətdə saxlanması üçün bir sahib olmalıdır (iş davam edir)
- Maliyyə göstəriciləri kredit müqaviləsinə daxil edilməli olan əlaqədar öhdəliklərə uyğun olmalıdır (Bax: növbəti slayd):

18

"Layihənin maliyyələşdirilməsi və UM kreditlərin verilməsi" üçün əsas prinsiplər

Credit Policy 2010
Strictly Confidential

Aşağıda qeyd olunan öhdəliklərin kredit müqavilələrinə daxil edilməsi təkidlə təklif olunur:

- Ödenilməli məbləğlərin / Haqların / Gəlirlərin istiqamətləndirilməsi
- X gün erzində maliyyə hesablarının təqdim olunması
- İcazələrin, hüquqların, ticarət markalarının, selahiyətlərin, lisenziyaların və güzəştlərin(=) əldə olunması
- Öhdəliklərin çarpaz şekilde yerine yetirilməməsi*
- Kreditin geri qaytarılması müddəti erzində hər hansı vaxt anında heç bir neqativ kassa qalığının baş verməməsi
- Balansın müəyyənlenədirilmiş hədden aşağı olmaması
- Borc ödənişinin əhatə dairesinin aşağı olmaması*
- Aktivlərlə bağlı xalis maliyyə öhdəliyinin daha çox olmaması
- Likvidlik əmsalinin az olmaması
- Dövriyyə ilə bağlı faizlər, vergiler, köhnəlmə və amortizasiya xərcləri çıxılana qədər mənfəət (EBITDA)
- Şirkəti kapitallaşdırmaq (kapital oqoulusu) üçün işlərdə iştirak*
- Malları bağlı müvafiq və edaləti siğorta teminatının saxlanılması*
- Dividendin tam/qismən bölünmesi ilə bağlı limitlər*
- Sahmardarların şirkətdə dayışıklıklar ilə bağlı qərarları haqqında profilaktik məlumat*
- Nizamnameyə Bankın gözlədiyi kimi düzəlşlərin edilməsi işlərinə cəlb olunma*
- Üçüncü tərəfin digər gelecek məsreflərinin uğotu
- Şirkətin bütün emlakı üzərində girov hüququndan imtina olunması
- EBITDA ilə bağlı xalis maliyyə xərclərinin daha çox olmaması

(*) UM kreditlərə xüsusi diqqət yetirilməsi (=) o cümlədən ətraf mühitə xoş münasibət məsələlərinə
tam riayət olunması

19

"Daşınmaz əmlak layihəsinin maliyyələşdirilməsi" üzrə əsas prinsiplər

Maliyyələşdirmə parametrləri üzrə təkliflər:

- Borcun ödənişi üçün (1.3 x) cıvarında təklif olunan xalis gəlirlər ilə borc xidməti arasındaki minimum emsal (XGBXMƏ)
- İcbari xarakterli rəy səviyyəsində yalnız seçmə/müstəsna hallar üçün və yalnız tikinti icazəsi və tikinti üçün bütün zəruri icazələr olduğu halda planlı maliyyələşdirmə
- Yeni tikinti layihələrinin maliyyələşdirilməsinə ən seçmə yanaşma
- Digər ölkələrdə tikinti layihələrinin yalnız sağlam ödəniş qabiliyyətli sifarişçilər / sponsorlar / qrup şirkətləri kimi tanınan tərəflərlə həyata keçirilməsi
- Layihələr yalnız gözəl yerlərdə (şəhərin mərkəzi, cəmiyyətin yüksək təbəqələrinin yaşadığı sahələr, optimal nəqliyyat əlaqələri olan ərazilər və s.) maliyyələşdiriləcəkdir.
- Kreditin təklif olunan 60% cıvarında maksimum xərc nisbəti (KXN)

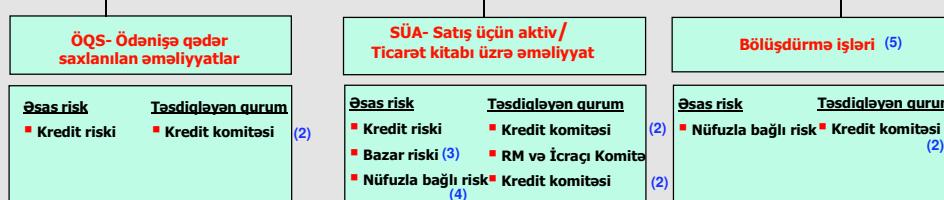
(*) KXN = Kredit Məbləği / Ümumi Layihə Xərci

20

Korporativ istiqrazlar – Qərarların qəbul olunması qaydası

KORPORATİV İSTİQRAZLAR (1)

(1) Bazar riski Direktorlar Şurası tərəfindən təsdiq olunan "İnvestisiya Siyasətləri"ndə "Korporativ İstiqrazlar" müəyyenləşdirilənə qədər nezəre alınmalıdır. Belə əməliyyatlar üçün ilkin ümumi limit 100 milyon ABŞ dolları kimi müəyyenləşdirilir.

(2) Limitler 1 il müddətində etibarlı hesab edilməkli sifarişçi seviyyəsində Kredit komitəsinin təsdiqi teləb olunur. Bölüşdürme baş verdiyi halda Kredit komitəsinə təklifdə bölüşdürme strategiyası, o cümləden məhsul profilinin riski verilmiş selahiyətli investorlar da qeyd olunmalıdır.

(3) İnvestisiya siyasətlərində müəyyenləşdirilmiş bazar riski limitində dəyişiklik baş verdiyi halda RM-in rəyi və İK-nin təsdiqi teləb olunur.

(4) Yalnız müştərilərə satıldığı halda.

(5) Müşterinin sifarisinin sadə icrası kimi korporativ istiqrazların satışı hər hansı kredit/bazar riski yaratmır, amma işgüzar nüfuzla bağlı risk ilə əlaqədar Kredit komitəsinin təsdiqini zəruriləşdirir.

21

Of-şor şirkətləri

Dəniz ölkələrində şirkətləri olan İqtisadi Qruplara xüsusi diqqət yetirilməlidir*. Başqa sözlə, məqsədləri aydın olmayan xarici xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələri (XTNV) nəzarət altında saxlanılmalıdır.

Bu növ müştərilərin ödəniş qabiliyyətinin qiymətləndirilməsində aşağıdakılara xüsusi diqqət yetirilməlidir:

- İqtisadi Qrupda ofşor şirkətinin mövqeyi (məs: nəzarət olunan, nəzarət edən, töremə və s.);
- Şirkətin daxil olan və xaric olan müvafiq nağd pul axınlarını və onların mənbəyini təhlil edən İqtisadi Qrupla əlaqəleri (maliyyə və ya kommersiya əməliyyatları);
- Qeyd olunan maliyyə axınlarının əsas səbəbləri.

Bu şirkətlər Konsolidasiya prosesində iştirak etməyən zaman onların ümumi balansa potensial təsirinin araşdırılması zəruri olacaqdır.

* Of-şor şirkətləri cüzi hökumət nəzareti və/ya aşağı vergi dərəcələri tətbiq olunan ölkədə yaradılmış hüquqi şəxslərdir. Onlar adətən bu ərazidə real təşkilati struktura malik deyildirlər, hər hansı iqtisadi fealiyyəti həyata keçirmirlər və onların səhmdarları yerli rezidentlərdən ibarət deyildirlər.

Fərdi şəxslər və KOM-in kreditləşdirilməsi üçün əsas prinsiplər

"KOM-in kreditləşdirilməsi" üçün əsas prinsiplər

KREDİT ÖDƏMƏK QABİLİYYƏTİNƏ DAİR GÖSTƏRİCİLƏR:

- "Standart" risk kateqoriyasına aid olmaq
- Borcun təkrar maliyyələşdirilməməsi, mövcud müştərilər üçün müntəzəm tarixi ödənişlər
- Adətən bank ilə ən azı 6 ay əməkdaşlıq edən müştəri
- Cari hesabla bağlı aylıq dövriyyənin adekvat səviyyəsi
- Son 12 ayda heç bir mənfi kredit nütfuzuna malik olmayan müntəzəm tarixi ödənişlər. Yalnız "qanuni sübut" mövcud olduğu halda 2-yə qədər negativ qeydiyyatlı ödənilməmiş çeklər / istiqrazlar ilə əlaqədar özlərinin "islah hüquqları"ndan istifadə etmiş şirkətlər üçün müstəsna hali tətbiq oluna bilər.
- Öz biznes sahəsində ən azı 12 ay işləyən müştəri
- Aşağıda qeyd olunan sahələrdə fealiyyət göstərən KOM-lər: tikinti, faydalı qazıntılar, kənd təsərrüfatı-meşəqilik-baliqçılıq, dəri məmulatları və toxuculuq müəssisələri diqqətlə nəzəre alınmalıdır.

MƏHSULUN NÖVÜNƏ ƏSASƏN MAKSIMUM ÖDƏNİŞ MÜDDƏTİ:

- İşçi kapital kreditləri (nağd pul axını banka həvalə edilərsə, daha yaxşı olar)
 - maksimum ödəniş müddəti: 18 ay
- *Baş Ofisin Kredit Şöbəsi maksimum ödəniş müddətini artırmaq səlahiyyətinə malikdir*
- İnvestisiya kreditləri + İcare
 - maksimum ödəniş müddəti: 5 il (şirkətin iqtisadi fealiyyəti ilə birbaşa bağlı olan daşınmaz əmlakın girov qoyulması üçün 10 ilə qədər)

24

"KOM-in kreditləşdirilməsi" üçün əsas prinsiplər

MƏHSULLARA DAİR GÖSTƏRİCİLƏR:

- Kreditin "konkret məqsədi" müəyyənlenşdirilməlidir (xüsusən investisiya kreditləri üzrə)
- UM maliyyələşdirmədə birləşəlik ödənişli kreditlərə yol verilməməlidir.
- **QM** kreditlər üçün faktiki tələblər təhlili edilməli (dövriyyə-alınmış ödəniş məbləğləri-cari hesablar-gəllərin inkişaf istiqaməti ilə bağlı olaraq) və maksimum ödəniş müddəti 18 ay olmalıdır.
- **UM** investisiya kreditləri üzrə biznes planı, nağd pul axınları, B/S hesabları və qiymətli kağızlar müvafiq məbləğin müəyyənlenşdirilməsi zamanı nəzəre alınmalıdır.
- Neqliyyat vasitəsi üçün kreditlərin maksimum ödəniş müddəti 3 ilə qədər uzadıla bilər və bu halda yeni avtomashınlar üçün kredit məbləğinin əmlakin dəyərinə nisbəti maksimum 80% və bütün seviyyələrdə işlənmiş avtomashınlar üçün maksimum 60% təşkil etməlidir. Ağır yük avtomashınları (3,5 tonдан çox yüksək təzyiqli qabiliyetinə malik yük mاشınları və 16-dan çox oturacağı olan miniautobus, tikinti texnikası və s.) üçün kreditlərin maksimum ödəniş müddəti 3 ilə qədər uzadıla bilər və bu halda kredit məbləğinin əmlakin dəyərinə nisbəti maksimum 70% təşkil etməlidir (Kredit komitəsi kredit məbləğinin əmlakin dəyərinə nisbətini dəyişdirmək səlahiyyətinə malikdir)
- İxracla əlaqədar eyni XV axınları müqabilində XV əsasında nominal dəyəri müəyyənlenşdirilən ixrac kreditləri verilməli və ixrac əhdəlikləri ilə bağlı olaraq yaranan vergi cərimələrinə yol verməmək üçün müştərinin əvvəlki icra göstəriciləri diqqətlə təhlili olunmalıdır.
- Kimmersiya yönümlü daşınmaz əmlak üzərində girov hüquqları: Zavod üçün kredit/girov əmsali (KGƏ) "maksimum verile bilən məbləğ" kimi $\leq 50\%$ və ya kimmersiya əmlakları üçün $\leq 65\%$ olmalıdır (Baş Ofisin icbari xarakterli rəyi ilə KGƏ dəyişdirilə bilər).
- Girov formasında zəmanət: adekvat yeniləşdirmə tezliyinə əsaslanan cari bazar qiyməti (girov formasında zəmanətin dəyişkənliliyindən asılı olaraq). Mallara gəldikdə isə onlar satışa yararlı olmalıdır.
- Diqqətin cəmləşdirildiyi kampaniyaların kreditləşdirilməsinə nəzərən her iki tərəf arasında qarşılıqlı razılığın əldə olunması üçün müəssisə mürfəssəl təhlil və ya rəy üçün Risk idarəetmə mütəxəssisi ilə əlaqə saxlamalıdır.

25

'Yeni KOM-lər' kreditlərin verilməsi

Yeni KOM-lərə kreditlərin verilməsi ən riskli maliyyələşdirmə məsələləri arasındadır. Nəticə etibarilə, bizim bütün kredit prinsiplərimizə həmişə tam hörmət göstərilməlidir. Xüsusən:

Yeni KOM-ə kredit verilməsi ilə bağlı qərar aşağıdakılara əsaslanmalıdır:

- Müsbət kredit nüfuzuna malik sahibkarlar haqqında konkret məlumat :
 - Daxili bilik kimi : "YapıKredi Azərbaycan" bankında iş tecrübəsi, ya əvvəki iş və/ya fərdi kredit nüfuzu
 - Xarici bilik kimi: Mərkəzi Bankdan və/ya hər hansı digər qurumlardan
- Kommersiya fealiyyətini idarə etmək üçün münasib demoqrafik xüsusiyyətlər
- Riski azaltmaq üçün işçi kapital kreditləri üzrə tələb hüququnun həvalə edilməsi təkidə tövsiyə olunur.

Yeni müəssisənin əhatə dairəsi

Yeni müəssisə anlayışı eyni biznes sahəsində çalışan eyni qrup/sahibkarlar tərəfindən yeni şirkətin yaradılmasından ibarət olmamalıdır. Eynilə, şirkətin hüquqi statusunda dəyişikliklər yeni müəssisə kimi hesab olunmamalıdır. Fərqli sektorda fealiyyət göstərən yeni şirkət özünün sahiblərindən asılı olmayaraq yeni müəssisə kimi hesab edilməlidir.

Yeni KOM-lərə kreditlərin verilməsi "icbari xarakterli rəy" verən Baş İdarə səviyyəsində təsdiq oluna bilər.

26

"Fərdi kreditlərin verilməsi" üçün əsas prinsiplər

- Qiymətləndirmə modeli həyata keçirilməli ve bütün istehlak kreditlərinə və kredit kartı sıfarişçilərinə şəmil olunmalı və qiymətləndirmə modelləri ildə bir dəfə əsaslandırıllaraq təsdiq edilməlidir.
- Mövcud məhsulları, qaydaları və prosedurları dəyişdirmək üçün hər hansı xahişə dəstək göstərmək məqsədilə aparılan adekvat təhlil barədə Risk İdarəetmə mütəxəssisinə məlumat verilməlidir.
- Daxili qaydalara uyğun olaraq yeni məhsullar və ya mövcud məhsullarda dəyişiklik və hazırkı telimatda əhatə olunmayan və ya ondan kənarə çıxan kampaniyalar üçün Baş Menecerin icazəsi tələb olunur.
- Kredit verilməsi məsələləri ilə bağlı olaraq kənar tərəfdəşin seçilməsi və nəzarətdə saxlanılmasına xüsusi diqqət yetirilməli və bu barədə Risk İdarəetmə mütəxəssisinə məlumat verilməlidir.
- Adətən, fərdi kreditlər son il ərzində heç bir mənfi kredit nüfuzuna malik olmayan müştərilərə və əsasən Bank ilə ən azı 6 ay müntəzəm əlaqəsi olmaqla yoxlanılmış müştərilərə verilməlidir.
- Vaxtında ödənilməli olan kreditlər üçün ödəniş planları əsasən hər ay (və ya maksimum hər rüb) "bərabər ödənişlər" əsasında müəyyənləşdirilməli və iri-həcmli/birdəfəlik ödənişli kreditlərə yol verilməməlidir.
- Xahiş əsasında tam sənədləşdirmə və əlaqədar zəmanətlərin verilməsi vacib şərtidir.
- Ümumi yanaşma kimi çarpaz satış imkanlarının araşdırılmasına səy göstərilməlidir.

27

"Fərdi kreditlərin verilməsi" üçün əsas prinsiplər

■ Ümumi qayda kimi, fərdi kreditlərin bütün növləri ilə bağlı maksimum illik ödənişlər (kredit kartı üzrə ödənilməmiş məbləğlər, overdraftlar, mənzil-nəqliyyat vəsitiesi ilə bağlı ödənişlər və xüsusi təyinatlı kreditlər) vergiler ödənilidikdən sonra borclunun illik gelirinin 40-55%-dən çox olmamalıdır. Vergiler tutulduğundan sonra gelir səviyyəsi borcu tərəfindən elan olunan gelirlər əsasında müəyyənləşdirilməli və müvafiq qurumlar tərəfindən təsdiq edilərək ondan ödənilməmiş borc ilə bağlı ümumi illik ödənişlər çıxılmalıdır.

■ Fərdi şəxslərə verile bilən maksimum məbləğin müəyyənləşdirilməsi üçün vergiler tutulduğundan sonra aylıq gelir səviyyələri və əlaqədar məhdudiyyət əmsalları aşağıdakı kimidir:

AZN 0 – 1000 [40%] **AZN 1001 – 2000 [50%]** **AZN 2001 + [55%-dən] yuxarı**

(*) Baş Menecer müstəsna halları üzrə bu əmsallardan yuxarı əmsalları təsdiq etmək səlahiyyətinə malikdir.

■ Bütün kredit kartları üçün ümumi limit 1-ci il üzrə fərdi müştərinin aylıq xalis gelirindən iki dəfə artıq və 2-ci il üzrə onun aylıq xalis gelirindən dörd dəfə çox ola bilməz. Aylıq və ya illik orta gelir səviyyəsi kart sahibi tərəfindən elan edilən və müvafiq qurumlar tərəfindən təsdiq edilən gelirlər əsasında müəyyənləşdirilməlidir.

■ Overdraft əməliyyatları üçün ümumi limit fərdi müştərinin aylıq xalis gelirindən iki dəfə artıq ola bilməz, halbuki "kredit kartları üstəlik overdraft limitləri" üçün xalis gelirdən dörd dəfə çox maksimum məbləğ ümumi qayda kimi qorunub saxlanılmalıdır.

■ Kredit kartlarının istifadə olunmamış limitləri "kapitalın udulmasını" tələb edir və nəticə etibarilə, bu Banka baha başa gelir. Bu səbəbdən izafi kart limitlərinin təqdim edilməsinə yol verilməməlidir.

"İpoteka Girovlu Mənzil Tikintisi Kreditləri" üzrə əsas prinsiplər

KREDİT RİSKİNİ AZALTMAQ MƏQSƏDİLƏ MƏNZİL TİKINTİSİ ÜÇÜN KREDİTLƏRİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ:

- **MƏBLƏĞ:** Sığortalı ipoteka girovunun maksimum 80% KGƏ
- **ÖDƏNİŞ MÜDDƏTİ VƏ YAŞ:** Sonuncu ödəniş zamanı maksimum 65 yaş maksimum 20 il ödəniş müddəti ilə Sonuncu ödəniş zamanı yaşı 65-dən çox olan müştərilərə kredit verilməsinə yalnız belə şərtlə icazə verilir ki, kreditə nağd pul/ekvivalentlər ilə təminat verilsin. Sözu gedən zəmanət strukturundan hər hansı kənarəcixma qiymətləndirilməli və Baş Ofis Səviyyəsində Kredit Şöbəsi tərəfindən təsdiq olunmalıdır.
- **FİZİKİ ŞƏXS TƏRƏFİNDƏN VERİLƏN ZƏMANƏT:** Girov ilə bağlı müştərek reyestr və ya gelir kombinasiyası olmadığı halda arvad və ya er və ailə üzvlərinə qarant kimi üstünlük verilmir.
- **ƏLAVƏ QİYMƏTLƏNDİRİMƏ:**
 - Binanın daxili və ya müstəqil kənar ekspert tərəfindən sertifikatla təsdiqlənən və prudensial qiymətləndirilməsi (əsas diqqət kənar ekspertlərin seçilməsinə yönəldilmək)
 - KGƏ bu cür hesablanmalıdır: kredit məbləği və daşınmaz əmlakın "ekspert tərəfindən müəyyənləşdirilən deyəri" arasında əmsal.
 - Həyat sığortası polisi bankın xeyrinə elde olunmalı və ipoteka girovunun tam ödəniş müddətini əhatə etməlidir.

"Fərdi Kreditlər" üzrə Qarşı Tərəf

Məcburi

- Müştərilərin kateqoriyalara ayrılmaması
- Bütün müştərilərin tam qiymətləndirilməsi
- Rəsmi sənədlərdə göstərilən və/ya müştəri haqqında cari məlumatları və bank resurslarını istifadə edərək daxili metodologiyaya uyğun surətdə hesablanmalı olan galır əsasında müəyyənləşdirilən ödəniş qabiliyyəti

Təklif olunan

- Müştərinin gəlirinin (əmək haqqı və s.) istiqamətləndirilməsi
- Məhsul riski və öhdəlik məbləğindən asılı olaraq 6 ay müntəzəm əlaqə yaratmaqla yoxlanılmış müştərilər
- Xüsusən yeni müştərilərin toplanması üçün cəmiyyətin yuxarı təbəqəsində inkişaf (yuxarı kütlə və varlı müştəri segmentləri)

30

Sığorta – Monitoring – Yığım Prosesləri (Fərdi Müştərilər)

- Bütün istehlakçıların kreditləşdirilməsi mehsulları üçün "Mərkəzləşdirilmiş" Risk İdarəetmə prosesləri (sığorta, monitoring/yığım və borcluluq ilə iş)
- Bal ilə qiymətləndirmə sistemləri: Fərdi müştərilərə müntəzəm nəzarət olunur; lakin bal ilə qiymətləndirmə sistemi hələ müəyyənləşdirilməmişdir.
- Qərar Dəstəkləyici Sistemlər: Fərdi kreditlər üzrə monitoring tədbirləri yardımçı texniki avadanlıqların quraşdırılması vasitəsilə gücləndirilməlidir.

31

1. Kredit Riski Siyasətinin başlıca aspektləri**2. Kreditləşdirmə əməliyyatları ilə əlaqədar direktiv göstərişlər****3. Basel-II tələblərinə uyğunluq****Bazel-II tələblərinə uyğunluq**

- Basel-II tələblərinə əsasən banklar tərəfindən özlərinin ən tipik riskinin - "Kredit Riski"nin qiymətləndirilməsi metodu köklü şəkildə dəyişdirilməlidir.
- Əsas məqsəd "risk və kapital" arasında qarşılıqlı əlaqəni/nisbəti artırmaqdır
- Əsas təsir kimi, adekvat risk qiymətləndirmə metodları vasitəsilə aktivin keyfiyyətinin təkmilləşdirilməsinə nail olunacaqdır
- Basel-II tələbləri sadəcə qanunvericilik tələbi deyil, habelə bankların riski idarə etmək qabiliyyətlərini gücləndirəcək və əsas strategiyaları müvafiq surətdə formalasdıracaq təşkilati strukturdur.
- Daxili qiymətləndirmə sistemlərinin hazırlanması və həyata keçirilməsinə görə məsuliyyət daşıyan "müstəqil kredit riski bölməsi" fəaliyyət göstərir. Bu bölmə potensial itki riskinin yaranmasına cavabdeh olan personal və idarəetmə funksiyalarından asılı deyildir.
- Kreditin qiymətinin müəyyənləşdirilməsi, rezervlərin yaradılması və kapital ayrılması daha dəqiq üsulla Basel-2 prinsiplərinə uyğun olaraq həyata keçiriləcəkdir.

Bazel-II tələbləri

Vaxtı ötmüş və restrukturizasiya edilmiş kreditlərin idarə olunması

- Prosedurlara uyğun olaraq, vaxtı >90 gün ötmüş kreditlərə malik müştərilər öz öhdəliklərini yerinə yetirməmiş müştərilər kimi hesab olunur və həmin kreditlər borcluluq ilə iş prosesinin başlanması ilə Etibarsız Kredit (PK) hesablarına köçürülməlidir.
- Vaxtı ötmüş kreditin restrukturizasiya edilməsi barədə qərar qəbul edilməzdən əvvəl hazırlı nağd pul yaratmaq qabiliyyətinə malik müştəri tərəfindən yerinə yetirilə bilməyən orijinal ödəniş planı və yeni planın hazırlanmasının labüdüyüնə təminat verilməlidir.
- Müştərinin ödəniş qabiliyyətinin müvafiq surətdə qiymətləndirilməsi "YapıKredi" bankının yenidən strukturlaşdırma siyasetinə uyğun olaraq əsas məsələ hesab edilir.
- İcazə verilən overdraftlar bank tərəfindən müəyyənləşdirilən kredit limitinin subyekti olmalı və müştərinin nəzərinə çatdırılmalıdır. Bu limitin hər hansı şəkildə pozulmasına nəzarət edilməlidir. "YapıKredi" bankının monitoring sistemi Overdraft limitinin hissələrə bölünməsinə və icazə verilməmiş overdraftın istifadə olunmasına nəzarət edilməsinin əhəmiyyətini vurğulayır.

Əməliyyat riskləri

Əməliyyat riskinin idarəolunması Bankın risklərinin idarəolunması sisteminə daxildir. Əməliyyat riskinin idarəolunması zəruriliyi Bankın maliyyə sabitliyi üçün təhlükə yarada biləcək mümkün əməliyyat itkilərinin nəzərəçarpacaq miqyası ilə müəyyən edilir.

İşgüzər nüfuzun səviyyəsini qaldırmaq üçün "YAPIKREDI BANK AZERBAYCAN" QSC əməliyyat riskinin idarəolunmasına dair məlumatı (o cümlədən illik hesabata daxil etməklə) iştirakçıların (səhmdarlar), kreditorların, əmanətçilərin və digər müştərilərin, xarici auditorların, reyting agentliklərinin və digər maraqlı şəxslərin diqqətinə çatdırılmasını zəruri hesab edir, və bu zaman açıqlanan məlumatın təfərruat dərəcəsi Bankın fəaliyyətinin xarakteri və miqyasına uyğunluğunu təmin edəcəkdir.

Bankda əməliyyat riskinin idarəolunması sistemi aşağıdakı məqsədlərlə təşkil edilib:

- Bankın fəaliyyətinin xarakteri və miqyasına uyğun olaraq onun qarşısına qoyulmuş strateji məqsədlərə tam, vaxtında və səmərəli şəkildə çatmanın təmin etmək;
- texnoloji proseslərin optimallaşdırılması;
- qanunvericiliyin tələblərinə, işgüzər dövriyyənin qayda və ənənələrinə, imzalanmış müqavilə və sövdələşmələrin şərtlərinə əməl etmək və Bankın müştəriləri və əmanətçilərinin ona (işgüzər nüfuzuna) olan

Əməliyyat riskinin idarəolunması sisteminin yaradılmasının əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- meydana çıxan əməliyyat risklərini aşkar etmək, qiymətləndirmək və təhlil etmək;
- əməliyyat risklərinin minimuma endirilməsi, o cümlədən standartlaşdırılmış prosedurların tətbiqi və bank proseslərinin maksimum avtomatlaşdırılması yolu ilə;
- bank proseslərinin səmərəliliyinin artırılması.

Əməliyyat riskinin idarəolunması sisteminin təşkilinin əsas baza prinsipləri aşağıdakılardır:

- əməliyyat riskinin aşkar edilməsi qaydasının təyin edilməsi, məqbul səviyyənin qiymətləndirilməsi və əməliyyat riskinin səviyyəsinin konsolidasiya əsasında monitorinqi;
- riskə nəzarətin və (və ya) riskin minimuma endirilməsi də daxil olmaqla, əməliyyat riskinin məqbul səviyyədə saxlanması üçün tədbirlər kompleksinin hazırlanması;
- əməliyyat riski məsələlərinə dair məlumat təminatının qaydalarının tənzimlənməsi (bölmələr və işçilər arasında məlumat mübadiləsi qaydaları, əməliyyat riskinin idarəolunması məsələlərinə dair hesabatların və digər məlumatların verilməsi qaydası və dövriliyi və s.);
- bank xidmətlərinin məsafədən yerinə yetirilməsi, bank əməliyyatları və digər sövdələşmələrin, başqa maliyyə yeniliklərinin və texnologiyalarının həyata keçirilməsi üçün yeni texnologiyaların və şərtlərin hazırlanması və tətbiq edilməsi, yeni bazara çıxış zamanı yaranan əməliyyat riskinin idarəolunması qaydalarının müəyyən edilməsi;
- əməliyyat riskinin idarəolunması ilə bağlı əsas prinsiplərin həyata keçirilməsi sahəsində səlahiyyət və cavabdehliyin icra orqanları, bölmələr və qulluqçular arasında bölüşdürülməsi;
- əməliyyat riskinin effektiv idarəolunmasına nəzarətin həyata keçirilməsi qaydasının təyin edilməsi.

Bank əməliyyat riskinin idarəolunması prinsiplərini öz fəaliyyətinin hər bir sahəsi üzrə müvafiq daxili normativ sənədlərdə təsbit edir. Bu prinsipləri nəzərə almaqla, əməliyyat riskinin səviyyəsini minimuma endirmək üçün aşağıdakı vasitələrdən (üsullardan) istifadə edir:

- bank əməliyyatlarının və digər sövdələşmələrin standartlaşdırılması (əməliyyat və sövdələşmələrin yerinə yetirilməsi, müqavilələrin bağlanması qaydaları, prosedurları, texnologiyaları);
- əlavə və növbəti nəzarət sisteminin, keçirilən əməliyyat və sövdələşmələrin cari yoxlanış sistemlərinin təşkili;
- daxili normativ sənədlərin hazırlanması və razılışdırılması (təsdiq edilməsi) üçün daxili qaydaların təyin edilməsi;
- əməliyyat riski amillərinin (həm məcmu halında, həm də onların təsnif edilmiş nöqtəyi-nəzərindən) Bankın fəaliyyət göstəricilərinə təsirinin təhlili;
- qulluqçuların lazımi peşəkarlıq səviyyəsinin təmin edilməsi, personalın ixtisas səviyyələrinin artırılması;
- bank prosesləri və texnologiyalarının, xüsusilə standart əməliyyatlar və böyük həcmli işlərlə bağlı olan sahələrdə avtomatlaşdırılması;
- ayrı-ayrı qulluqçuların üzərinə düşən vəzifələrin optimallaşdırılmasını nəzərə almaqla, bölmələr arasında öhdəliklərin bölüşdürülməsi;
- qulluqçuların daxili və xarici tələblərə maksimum uyğun gələn normativ baza ilə təmin edilməsi;
- qulluqçuların fəaliyyətinin əməliyyat riskinin səviyyəsinə təsirindən asılı olaraq, onların stimullaşdırılması.

Bank əməliyyat riski səviyyəsinin optimallaşdırılması üzrə işi üç mərhələdə təşkil edir:

- ilkin;
- cari;
- növbəti.

Əməliyyat riskinin aşkar edilməsi, qiymətləndirilməsi və səviyyəsinin təhlili təsdiq edilmiş Metodikaya uyğun həyata keçirilir. Əməliyyat riskinin monitorinqi təsdiq edilmiş Metodikaya uyğun hazırlanan göstəricilərin müntəzəm olaraq yoxlanması əsasında həyata keçirilir. Verilmiş Metodikanın köməyi ilə Bank əməliyyat riskinin fəaliyyətin uyğun istiqaməti, daxili proses və ya informasiya-texnoloji sistem üçün vaciblik dərəcəsi əsasında monitorinqin aparılma müntəzəmliyini təyin edir.

Əməliyyat riskinin monitorinqi həm cavabdeh şəxslər tərəfindən bölmə səviyyəsində, həm də ümumi Bank üçün (birləşdirilmiş şəkildə) aparıla bilər. Əməliyyat riskinin monitorinqi prosesində əldə edilmiş riskin səviyyəsinin mümkün dəyişməsinə dair məlumat lazımi tədbirlərin görülməsi üçün vaxtında lazımi idarə orqanlarına, bölmələrə, işçilərə çatdırılmalıdır.

Əməliyyat riskinin minimuma endirilməsi əməliyyat risklərinə səbəb olan hadisələrin və ya halların baş verməsi mümkünlüyünün azaldılmasına və/yaxud mümkün əməliyyat itkiləri miqdarının azaldılmasına (məhdudlaşdırılmasına) yönəlmış tədbirlər kompleksini tətbiq etməni nəzərdə tutur. Əməliyyat risklərinin minimuma endirilməsi üsulları yaranan risklərin səciyyəvi xarakterini nəzərə almaqla tətbiq edilir.

Təyin edilmiş qayda və prosedurlara əməl edilməsinə nəzarət daxili nəzarət sistemi çərçivəsində həyata keçirilir. Əməliyyat riskinə nəzarət baxımından ən vacib məsələlər aşağıdakılardır hesab olunur:

- aparılan bank əməliyyatları və digər sövdələr üzrə təyin edilmiş limitlərə əməl edilməsinə nəzarət;
- Məlumatın və Bankın maddi aktivlərinin əldə edilməsi üzrə təyin edilmiş icazə qaydalarına əməl edilməsi;
- İşçilərin lazımi qaydada hazırlanması;
- aparılan bank əməliyyatları və digər sövdələşmələr üzrə ilkin sənədlərin və hesabların müntəzəm təhqiqi.

Əməliyyat risklərinin məhdudlaşdırılması məqsədilə Bank, bank əməliyyatlarının və digər sövdələrin yerinə yetirilməsi zamanı maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin fasiləsiz olmasını təmin edəcək tədbirlərin, o cümlədən gözlənilməz hallar üçün tədbir planlarının (maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin fasiləsizliyini təmin etmə və/yaxud bərpası planları) kompleks sistemini nəzərdə tutur.

Bank informasiya sistemləri və ehtiyatlarının qorunmasının təmin edilməsinə və bərpa mümkünlüyünə əsas diqqət verir. Bu məqsədilə Bank ilkin və ehtiyat məlumatların eyni zamanda itirilməsi və/yaxud zədələnməsinin qarşısını almaq üçün onların ayrılıqda saxlanması təmin edir, həmçinin informasiya təhlükəsizliyi Siyasətində nəzərdə tutulmuş digər müdafiə tədbirlərini nəzərə alır.

Bank əməliyyat riskinin idarəolunmasının səmərəliliyinə nəzarəti yerinə yetirir.

İdarə orqanları müntəzəm olaraq əməliyyat riskinin idarəolunmasının səmərəlilik dərəcəsini qiymətləndirir və Bankın əməkdaşları idarə orqanlarını maraqlandıran məlumatı onlara təqdim etməyə borcludurlar.

Müntəzəm olaraq, lakin ən azı hər altı aydan bir əməliyyat riskinin səviyyəsini qiymətləndirir və bu barədə məlumatı **müvafiq bölmə** təqdim edir. Əməliyyat riskinin idarəolunmasının səmərəliliyi kompleks əsasla, risklərin idarəolunması sisteminin digər elementlərini nəzərə almaqla həyata keçirilir.

Əvvəllər nəzərə alınmamış əməliyyat riskləri mənbələrini aşkar etmək üçün müntəzəm olaraq mövcud daxili proses və prosedurları, istifadə edilən informasiya-texnoloji sistemləri yenidən nəzərdən keçirir. Təkrar yoxlanışın aparılma tezliyi tələblərə uyğun təyin edilir, lakin ən azı iki ildə bir dəfə aparılır.